

Læseplan for faget dansk

10. klasse

Indhold

Indledning	3
Trinforløb for 10. klassetrin	4
Læsning	5
Fremstilling	6
Fortolkning	8
Kommunikation	9
It og medier	10
Innovation og entreprenørskab	11
Uddannelsesafklaring	12

Indledning

Faget dansk er et obligatorisk fag i 10. klasse. I faget tages udgangspunkt i elevernes allerede opnåede kompetencer, færdigheder og viden fra undervisningen i dansk i 1.-9. klasse.

Fælles Mål i dansk omfatter fire kompetenceområder: læsning, fremstilling, fortolkning og kommunikation.

I faget dansk arbejdes der med disse 4 kompetenceområder, der alle, i et vist omfang, relaterer sig til kommunikation mellem mennesker, hvor kommunikation som interaktion og på sproget som redskab til denne kommunikation er i fokus.

I 10. klasse rettes optikken mod elevernes afklaring i forhold til valg af uddannelse og erhverv, så alle elever bliver uddannelses- og erhvervsparate. Ved at arbejde med sprog, kommunikation og en alsidighed af teksttyper, sat i relation til personlig vurdering og valg af handlemuligheder, fokuseres elevernes anvendelse af deres almendannende kompetencer til bl.a. at kunne kvalificere uddannelses- og erhvervsvalg. De opnåede almendannende kompetencer danner grobund for, at eleverne kan agere selvstændigt og reflekteret i deres personlige og sociale liv.

Elevernes øgede modenhed og omverdensforståelse danner udgangspunkt for at arbejde med bredere sammenhænge og mere komplicerede strukturer i analysen og i fordybelsen i en alsidig variation af tekster selvstændigt og i fællesskab med andre. Der arbejdes med en rig variation af tilgange, hvor eleverne læser, lytter, taler, skriver og producerer, når teksterne gøres til genstand for analyse og fortolkning.

Tekster skal forstås bredt og omfatter både multi- og monomodale teksttyper, herunder også litteratur og andre æstetiske tekster.

Fælles Mål omfatter fire kompetenceområder: læsning, fremstilling, fortolkning og kommunikation.

Undervisningen tilrettelægges med udgangspunkt i kompetenceområderne og under hensyntagen til de tværgående temaer.

Læseplanen beskriver undervisningens progression i fagets trinforløb og danner grundlag for en helhedsorienteret undervisning. Det er væsentligt, at der i det enkelte undervisningsforløb arbejdes med flere færdigheds- og vidensmål på tværs af kompetenceområderne. Det skal endvidere tilstræbes, at undervisningen tilrettelægges, så den vekselvirker mellem den enkeltfaglige fordybelse og det tværfaglige arbejde.

De lovgivningsmæssige rammer for Fælles Mål er med lov nr. 1445 af 12. december 2017 blevet ændret med henblik på en lempelse af bindingsgraden ved at reducere antallet af Fælles Mål. Dette er gennemført ved, at færdigheds- og vidensmålene i Fælles Mål er gjort vejledende, således at de bindende elementer i Fælles Mål nu udgøres af fagformål, kompetencemål samt færdigheds- og vidensområder. Denne læseplan er blevet gennemskrevet i foråret 2018 med henblik på at sikre, at læseplanerne for fag og emner formelt set er i overensstemmelse med de ændrede lovgivningsmæssige rammer om Fælles Mål.

Frem mod skoleåret 2019/20 vil der blive gennemført et mere omfattende arbejde med at revidere læseplaner og undervisningsvejledninger. Dette skal understøtte, at disse i højere grad tager afsæt i de politiske intentioner bag ændringen i rammerne for Fælles Mål samt anbefalingerne fra rådgivningsgruppen om Fælles Mål. Dette vil bl.a. betyde, at læseplaner og vejledninger ikke i samme grad som tidligere vil fokusere på arbejdet med mål som udgangspunkt for tilrettelæggelsen af undervisningen. Det vil i denne sammenhæng bl.a. blive tydeliggjort, at mål er en didaktisk kategori ud af flere.

Trinforløb for 10. klassetrin

Arbejdet med de forskellige danskfaglige dimensioner, som beskrevet i fjerde trinforløb, fortsættes og udvikles. I femte trinforløb fokuseres der derudover i særlig grad på elevernes afklaring i forhold til valg af uddannelse og erhverv samt at sikre, at alle elever bliver uddannelses- og erhvervsparate. De forskellige danskfaglige kompetencer er integreret i arbejdet med sprog, kommunikation og alle typer tekster, og der rettes nu fokus på, at eleverne, udover fagligt, kan bruge deres almindelige kompetencer selvstændigt og reflekteret i deres personlige og sociale liv, bl.a. til valg af uddannelse og erhverv.

Eleverne udvikler i en gensidig vekselvirkning mellem læsning og fremstilling et fagligt begrebsapparat til at kunne indsamle, undersøge, uddrage og sammenligne informationer, samt diskutere, vurdere og reflektere over egne faglige, personlige og sociale forudsætninger både mundtligt og skriftligt.

Eleverne udvikler endvidere en mere selvstændig og reflekteret tilgang til arbejdet med litteratur og andre æstetiske tekster. Den almene dannelse konsolideres ved at øge elevernes evne til med indsigt at analysere og bearbejde tekster, samt at have overblik over, vurdere og reflektere over

tekster. Eleverne ser, at tekster og temaer kan have universel betydning, og de kan se forbindelser mellem det læste og deres eget voksen- og samfundsliv.

Elevernes kommunikative kompetencer styrkes, så eleverne bevidst kan begå sig i formelle og offentlige sammenhænge, samt på demokratisk vis kan deltage i den offentlige debat.

Målet er, at eleverne udvikler indsigt og evne til refleksion og selvstændigt overblik over egne faglige, personlige og sociale forudsætninger.

Læsning

Kompetenceområdet læsning omfatter seks færdigheds- og vidensområder:

Finde tekst fokuserer på søgning og udvælgelse af uddannelses- og erhvervsrelevant information.

Forberedelse fokuserer på at afgøre, hvilke informationer der skal undersøges nærmere.

Afkodning fokuserer på læsning af komplekse og lånte ord og regulering af læsehastighed.

Sprogforståelse fokuserer på sproglige virkemidler og ordenes betydning i en given kontekst.

Tekstforståelse fokuserer på elevernes sammenhængende og detaljerede tekstforståelse.

Sammenhæng fokuserer på sammenhængen mellem tekst og kontekst og kritisk vurdering af en udvalgt tekst i forhold til læseformål.

Finde tekst

Eleverne skal lære at trække informationer om forskellige uddannelser ud af relevante platforme, herunder også digitale, fx hjemmesider, foldere, vejledningssamtaler, uddannelsesmesser og informationsaftener målrettet og kritisk informationssøgning og at udvælge, hvilken information der skal undersøges nærmere.

Undervisningen skal fokusere på at anvende hensigtsmæssige søgestrategier, som indeholder: valg af platform, udarbejde søgeord og/eller søgefokus, læse søgeresultatsider, udvælge og fastholde mundtligt og skriftligt informationsmateriale og vurdere deres informationsværdi.

Forberedelse

Eleverne skal lære selvstændigt at afgøre, hvilke tekster der vil være relevante at læse for at skaffe nærmere information. Eleverne skal ud fra viden om tekstens struktur, indhold og afsender- og modtagerforhold og eget læseformål kunne udvælge en passende læsestrategi.

Undervisningen skal styrke elevernes kompetencer til at kunne identificere de forskellige grafiske, skriftlige og billedlige elementer, som tekster består af, og sammenhængen imellem dem. Der skal arbejdes med at genkende forskellige teksters struktur og formål og afstemme læsningen

af indhold i forhold til eget læseformål.

Især skal der fokuseres på at hjælpe eleverne til at klargøre, hvilke uddannelser der er realistiske at gå efter på baggrund af den enkeltes faglige, personlige og sociale forudsætninger og på den baggrund opstille et læseformål.

Afkodning

Eleverne skal lære at læse komplekse danske ord og lånte ord ved at anvende deres viden om danske og udenlandske aflednings- og bøjningsformer.

Undervisningen skal sætte fokus på, at eleverne afpasser deres læsetempo efter tekstens sproglige og indholdsmæssige sværhedsgrad og bruge forskellige læseteknikker. Især skal der være fokus på det specifikke sprog, der anvendes i forbindelse med uddannelse og erhverv.

Sprogforståelse

Eleverne skal lære at analysere og forstå tekstens ordvalg i sammenhæng med tekstens genre, indhold og situation.

Undervisningen skal fokusere på forståelse af sproglige virkemidler, generaliserede udtryk og andre sproglige stilistiske træk, der knytter sig til tekstens genre og formål.

Undervisningen skal især fokusere på at udvide elevernes ordforråd og skærpe deres forståelse for det sprog, der knytter sig til uddannelses- og erhvervsvejledning.

Tekstforståelse

Eleverne skal lære at udtrykke en sammenhængende forståelse af en tekst og at uddrage det, som har relevans for den enkelte i valg af uddannelse og erhverv.

Undervisningen skal ved hjælp af grafiske modeller og notatteknikker fokusere på systematisk analyse og fastholdelse af tekstens formål, struktur og perspektiv.

Et særligt fokus i undervisningen skal være, at hver enkelt elev ved, hvad de specielt skal anvende fra en uddannelses- eller erhvervstekst, fx: Hvor lang tid tager uddannelsen? Hvad er kravet for at blive optaget på uddannelsen? Hvordan er mulighederne for at få arbejde?

Sammenhæng

Eleverne skal lære at analysere og kritisk vurdere og forholde sig til tekstens udsagn set i relation til konteksten.

Undervisningen skal give eleverne mulighed for at vurdere, om teksten indeholder relevant, tilstrækkelig og overskuelig information i den givne sammenhæng, fx i forhold til uddannelses- og erhvervsafklaring.

Fremstilling

Planlægning fokuserer på at tilrettelægge proces fra idé til færdigt produkt, selvstændigt eller sammen med andre.

Forberedelse fokuserer på at indsamle information og disponere indholdet, så det forbereder uddannelses- og erhvervsafklaring.

Fremstilling fokuserer på fremstilling af sammenhængende tekster, der har relevans for uddannelses- og erhvervsafklaring og/eller er rettet mod en bestemt modtager.

Respons fokuserer på at give skriver- og læserorienteret respons.

Korrektur fokuserer på at kunne foretage korrektur på formelle fejl og layout.

Præsentation og evaluering fokuserer på præsentations- og evalueringsformer.

Planlægning

Eleverne skal lære at tilrettelægge fremstillingsprocesser fra idé til færdigt produkt. Herunder også fremstillingsprocesser, der har et uddannelses- og erhvervsafklarende sigte.

Undervisningen skal, på baggrund af elevernes ønsker og forudsætninger, fokusere på at udvikle uddannelses- og erhvervs-

rettede problemformuleringer og på den baggrund skabe overblik over den samlede fremstillingsproces fra idé til færdigt produkt. Der er fokus på fremstillingsformer, der er brugbare i forbindelse med uddannelses- og erhvervsafklaring, og på modtagerrettet kommunikation, fx ansøgning/samtale, blogindlæg, formelt brev, kampagnetekst, læserbrev og OSO-opgaven.

Forberedelse

Eleverne skal lære at konkretisere uddannelses- og erhvervsønsker ved at bruge relevante undersøgelses- og informationskilder, fx brochurer, hjemmesider, messer, informationsmøder om uddannelse og erhverv, samt undersøgelsesformer som interviews og statistik.

Undervisningen skal fokusere på, at eleverne i deres forberedelse konkretiserer og afstemmer deres ønsker i forhold til forudsætninger, disponerer stoffet og begynder på udkast til produktet.

Fremstilling

Eleverne skal lære at fremstille sammenhængende tekster med fokus på afsender- og modtagerforhold.

I undervisningen skal eleverne møde en række fremstillingsformer, som fremmer uddannelses- og erhvervsafklaring. Det kan være reflekterende tekster, som essays, argumenterende tekster, som jobansøgning eller kampagnetekst, eller mere beskrivende tekster, som dele af OSO-opgaven. Der skal fokuseres på, hvordan sådanne tekster sprogligt og indholdsmæssigt er bygget op i forhold til at sikre et bestemt budskab.

Respons

Eleverne skal lære at give personlig respons, som er både skriver- og læserorienteret.

Undervisningen skal fokusere på, hvordan eleverne kan give respons, der både styrker skriverens intention med teksten og målretter tekstens virkning på læseren. Det er en respons, som ikke bare kigger på det sproglige og strukturelle, men også på det indholdsmæssige i forhold til en elevs situation, udvikling og mål.

Korrektur

Eleverne skal lære at læse korrektur på egne og andres tekster. Undervisningen skal fokusere på at registrere, markere og korrigere fejl i tekster, som nu har et varieret og nuanceret ordvalg med flere fremmedord og en kompliceret sætningsopbygning. Korrekturlæsningen skal rettes

mod korrekt sprogbrug, stavning, tegnsætning, typografi og layout.

Præsentation og evaluering

Eleverne skal lære at præsentere og lancere større personlige produktioner, såvel skriftlige, mundtlige som multimodale, herunder at opstille mål og perspektiver i forhold til egen situation, udvikling og uddannelses- og erhvervsønsker.

Undervisningen skal fokusere på, at eleverne kan præsentere noget personligt med personlig autoritet, evaluere processen og sætte nye mål.

Fortolkning

Kompetenceområdet fortolkning omfatter fem færdigheds- og vidensområder:

Oplevelse og indlevelse fokuserer på litteratur og andre æstetiske teksters værdi.

Undersøgelse fokuserer på at gå i dybden med en tekst.

Fortolkning fokuserer på at give et samlet bud på en fortolkning på et kvalificeret grundlag.

Vurdering fokuserer på vurdering af tekster ud fra egen og andres virkelighedsopfattelse.

Perspektivering fokuserer på at sætte teksten i relation til dens tid.

Oplevelse og indlevelse

Eleverne skal lære at anvende litteratur og andre æstetiske tekster til forståelse af eget og andres liv. Undervisningen skal fokusere på en vekselvirkning mellem at opleve teksters umiddelbare værdi og den værdi, der opstår, når man går i dybden med en tekst.

Undersøgelse

Eleverne skal lære at arbejde med dybtgående analyse ud fra fastsatte fortolkningskriterier.

Undervisningen skal fokusere på vedvarende at gå ned i teksten og tolke dens enkelte elementer ved at gøre rede for og anvende viden om forskellige genrer, fremstillingsformer, fortælleteknikker og virkemidler.

Fortolkning

Eleverne skal lære at bruge deres litterære indsigt og omverdensforståelse til at fortolke en tekst.

Undervisningen skal fokusere på at koble elevernes fortolkning med deres omverdensforståelse og begyndende forståelse af samfundets strukturer.

Vurdering

Eleverne skal lære, at en tekst kan vurderes forskelligt, fordi alle har forskellige baggrunde at vurdere ud fra.

Undervisningen skal fokusere på, at forskellige vurderinger kan berige hinanden, idet de kan åbne for forskellige tilgange til en tekst og forskellige handlemuligheder på baggrund af disse tilgange.

Perspektivering

Eleverne skal lære, at en tekst er et produkt af sin tid, men at den samtidig kan få ny værdi i form af at pege på handlemuligheder i en samtidssammenhæng.

Undervisningen skal fokusere på, at tekster kan læses litteraturhistorisk eller ud fra deres helt egne præmisser i den tid, hvor de bliver læst.

Kommunikation

Dialog fokuserer på at bruge dialog som et redskab til at opnå større viden og til præsentation.

Krop og drama fokuserer på at tilpasse kommunikation og kropssprog bevidst i forhold til situationen.

It og kommunikation fokuserer på at anvende og forholde sig til kommunikationsteknologier både personligt, socialt og samfundsmæssigt.

Sprog og kultur fokuserer på at bruge og tilpasse sit sprog, så man kan indgå som borger i samfundet.

Sproglig bevidsthed fokuserer på at karakterisere de sproglige ressourcer, der bruges i offentlige sammenhænge.

Dialog

Eleverne skal lære at diskutere og spørge ind til et emne for at opnå dybere indsigt fx ved at indgå i en studiegruppe, i samtale med studievejleder eller ved virksomhedsbesøg, samt i en dialogisk form at kunne præsentere sig selv fx ved en jobsamtale.

Undervisningen skal fokusere på at give eleverne erfaring med at opstille formål med at indgå i forskellige dialogfora.

Krop og drama

Eleverne skal lære, ud fra analyse af eget og andres kropssprog og kommunikation, bevidst at justere og tilpasse egen kommunikation og kropssprog, så formålet med kommunikationen lykkes.

Undervisningen skal fokusere på at give eleverne erfaring med at indgå i formelle og offentlige kommuni-

kationssituationer med et bestemt formål, samt efterfølgende at kunne vurdere, om kommunikationen lykkedes, eller hvordan den fremadrettet kan forbedres.

It og kommunikation

Eleverne skal lære at anvende kommunikationsteknologi i eget liv, i fællesskaber og i samfundslivet.

Undervisningen skal fokusere på at udvide elevernes erfaringer med brug af kommunikationsteknologi i hele deres liv, fx som forbruger, borger, bankkunde, studerende, lønmodtager. På baggrund af elevernes erfaringer diskuteres fordele, ulemper og fremtidige perspektiver af brug af kommunikationsteknologi.

Sprog og kultur

Eleverne skal lære at udvikle deres kommunikative kompetencer som borger i samfundet.

Undervisningen skal fokusere på at bevidstgøre eleverne om, hvordan sproglige udtryk virker i de forskellige situationer, som de som medborgere i samfundet indgår i. Herunder skal der være fokus på autoritetsrelationer, formelle og offentlige omgangstoner og offentlig, demokratisk kritik.

Sproglig bevidsthed

Eleverne skal lære at karakterisere de sproglige ressourcer, som sproglige udtryk i forskellige offentlige sammenhænge består af.

Undervisningen skal fokusere på de sproglige ressourcer, der bruges til fx at udtrykke relationelle sammenhænge, fx positioner, høflighed og holdninger i offentlige sammenhænge.

It og medier

It spiller en vigtig rolle i danskfaget både som indhold og som redskab. It- og mediekompetencer kan udskilles i fire elevpositioner, som i praksis vil have store overlap og sammenfald.

Eleverne skal under kompetenceområdet læsning arbejde med at være kritiske undersøgere.

Eleverne skal lære at søge og indsamle information og kritisk tage stilling til informationerne. Der er også fokus på læsning af multimodale tekster, som ofte er interaktive og hypertextforbundne.

Under kompetenceområdet fortolkning skal eleverne lære at anvende it til fx at analysere æstetiske teksters ordvalg med ordskyer, at fremdrage sammenhænge i teksten med mindmaps og at

dramatisere æstetiske tekster med video.

Under kompetenceområdet fremstilling skal eleverne lære at anvende it som redskab til idéudvikling, produktion, revision, deling, kommunikation om og præsentation af multimodale tekster.

Under kompetenceområdet kommunikation skal eleverne lære at forholde sig til livet i netværks-samfundet. Bl.a. med fokus på at blive bedre til at indgå i ansigts-

løs kommunikation, fx på sms, sociale netværk og i samarbejdsforum, på at blive bedre i stand til at samarbejde via internettet og på at forholde sig til sine digitale fodspor.

I alle områder bliver it desuden brugt til at understøtte samarbejdet i form af planlægningsværktøjer til strukturering og organisering. It anvendes også til kommunikation og faglige input i form af fx interaktive assistenter.

Innovation og entreprenørskab

Innovation og entreprenørskab står centralt i arbejdet med æstetiske tekster og i egenproduktion af æstetiske, faglige og praktiske tekster.

Innovation og entreprenørskab kan udskilles i fire komplementære og indbyrdes afhængige dimensioner: handling, kreativitet, omverdensforståelse og personlig indstilling.

Inden for kompetenceområdet fortolkningarbejdes med elevernes omverdensforståelse. Eleverne skal få indblik i egne og andre menneskers livsforhold, livsopfattelser og livsfilosofier i et historisk og fremtidigt perspektiv. Dette kan fx ske i arbejdet med at sætte tekster i relation til aktuelle problemstillinger.

I kompetenceområdet fremstilling skal eleverne udvikle kreativitet og handlekompetence. Eleverne skal arbejde med at igangsætte og gennemføre undersøgelsesprocesser og udfolde idéer til løsning af problemer igennem kreative og innovative processer. Eleverne skal arbejde med at opstille visioner og scenarier for nye måder, som den

nære og fjerne verden kan indrettes på. I arbejdet med kompetenceområdet fremstilling er fokus på, hvordan eleverne kan skabe, præsentere og lancere produkter, som har en værdi for andre.

Uddannelsesafklaring

Eleverne skal i 10. klasse arbejde med deres uddannelsesafklaring, herunder forestilling om job og karriere.

Eleverne skal arbejde med afklaring af egne ønsker og muligheder i forhold til uddannelses- og erhvervsmuligheder inden for fagområdet. Eleverne skal have fokus på udvikling af faglige, sociale og personlige kompetencer. I arbejdet hermed skal der være fokus på, at eleverne får indsigt i de kompetencer, der efterspørges inden for området.

Eleverne skal opnå viden om de uddannelses- og erhvervsmuligheder, der er inden for fagområdet, og kunne vurdere uddannelses- og erhvervsmulighederne. Eleverne skal kunne indsamle viden om området og kunne udforske og diskutere eksempler på faglige, personlige og sociale kompetencer, som kræves inden for fagområdet.

Eleverne skal som led i undervisningen også opnå afklaring i forhold til valg af ungdomsuddannelse. Eleverne arbejder med at forstå sammenhængen mellem de faglige kompetencer inden for faget og de efterfølgende valg af ungdomsuddannelser og job.

